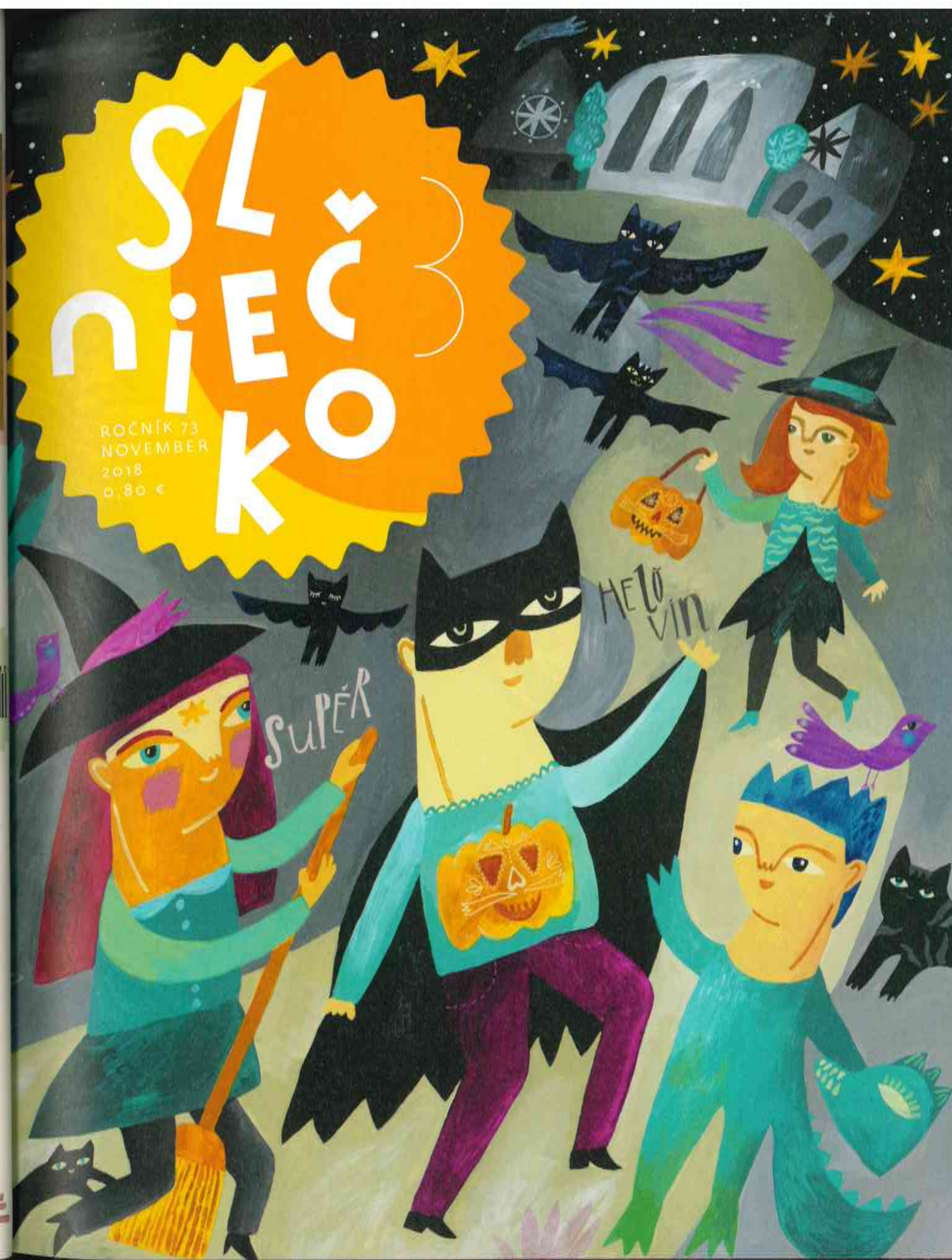

SL niečko KO

ROČNÍK 73
NOVEMBER
2018
0,80 €

Nielen

básnik Ľubomír Feldek,
ale aj Daniel Hevier, Milan
Rúfus a ďalší spisovatelia majú
radi svojich kamarátov – českých
básnikov. Aby ste ich spoznali aj vy,
a aby ste im dobre porozumeli, ich
verše preložili a prebásnili ich
do slovenčiny.

Dračie trampoty Jiří Žáček

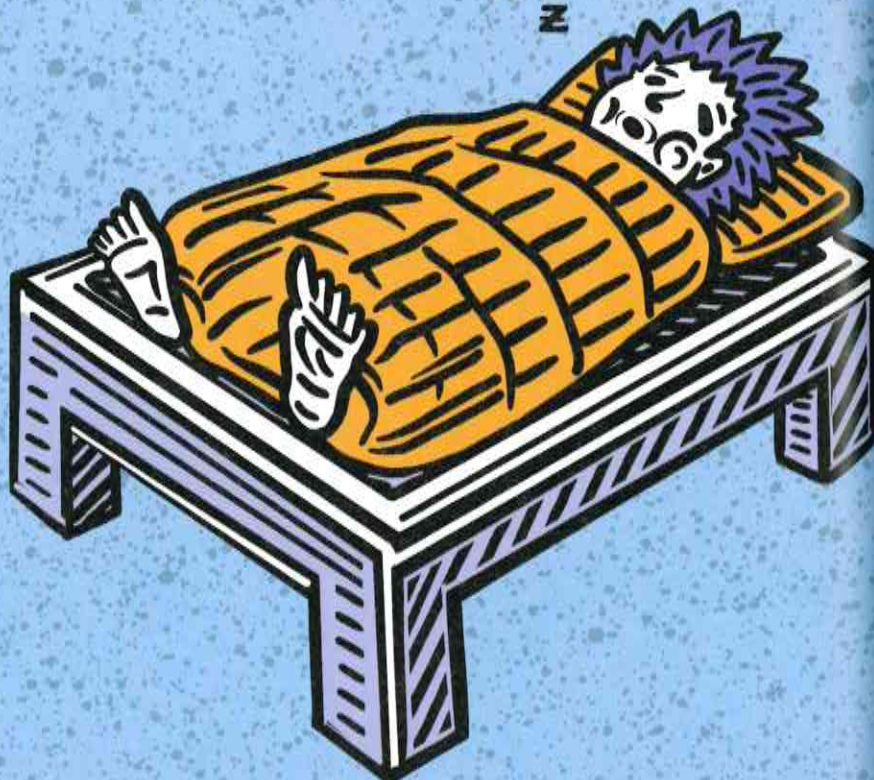
Tento drak má sedem hláv,
je to rozhádaný dav.
Hlava s hlavou sa mu háda,
čo by ktorá hlava rada:
prvá chce dnes čítať knihy,
druhá chce ísť na dostihy,
tretia spieva tralalala,
štvrtá by zas rada spala,
piata sa už vidí v kine,
šiesta túži po zmrzline...
Siedma hlava z toho stonie:
dohodnú sa, alebo nie?
Je to ťažké, veru tak,
byť tak sedemhlavý drak.

Prebásnil Daniel Hevier

Ozvena Jiří Žáček

Ozvena, vyjdi!
Kde si?
Skrýli ju husté lesy.
Čo robí?
Počkaj – stačí chvíľa,
z Kamily bude zaraz Mila,
z podnosu nos
a už ju zláka
premeniť neboráka v raka,
a ako ďalej v básni píšu,
vyčaruje myš zo semišu.
A keby sa jej ešte chcelo,
hneď bude z violončela čelo.
Slabík zje veľa-preveľa...
Prečo?
Nuž – chce byť dospelá

Prebásnil Daniel Hevier

Pávie oči Jozef Brukner

Na čistine rastie tráva
a v tej tráve vidím páva.
Páv má tridsať pávích očí,
až sa mi z nich hlava točí.
Páv sa pasie v čiernom lese,
potom pávie vajcia znesie -
prvé, druhé, tretie, štvrté,
každé z nich je krásne žlté.
Pávie deti sú v nich skryté,
ale keď ich nevidíte,
ako majú tam svoj kútik,
ako sedia v žltkach žltých,
ako majú v bielom bielku
každé miesto pre postieľku,
pozrite sa za nimi
hneď očami pávimi.

Prebásnil Daniel Hevier

Čumbulák Rudolf Matys

Večer v izbe, keď sa zmráka,
uvidíte čumbuláka.
Ani čierny, ani biely,
dlhý krk mu trčí z diery.
Prehodí si cez plece
svoje veľké strašvrece.
Má v ňom myši pripravené
bubákov a strašné tiene.
Bojíš sa ho, priateľko?
Posviet si naň baterkou
a hneď vidíš:
Je to len
dlhý, prestrojený tieň!

Prebásnil Daniel Hevier

Od Ospaliec do Driemotia Josef Kainar

Pýtal sa včera pána pán:
„Kadiaľ sa ide do Búvian?“
„Zoberte to pozdĺž plota
od Ospaliec do Driemotia
a z Driemotia na Zívačky,
zo Zívačiek na Búvačky,
z Búvačiek na Polosnové
a tam dole na stráni,
tam už budú Búvany.“
„Ďakujem vám za pomoc.“
„Do videnia.“
„Dobrú noc.“

Prebásnil Ľubomír Feldek

© Josef Brukner – dedičia. DILIA, 2018

© Josef Kainar – dedičia. DILIA, 2018

Ľubomír
FeldekPOLETÍME
NA HOJDACOM
KONI!Ilustrovala
Petra
Lukovicsová

Kde bolo, tam bolo, žije v Prahe rozprávkar Jiří Žáček – môj dobrý priateľ. Okrem toho, že píše rozprávky, vie aj kresliť, a tak si niekedy zájde na Staromestské námestie, postaví si skladaciu stoličku rovno pod orloj, pred seba si postaví stojan s výkresmi – a kreslí. Nakreslí každého, kto sa pri ňom pristaví. Ale ten zázrak! Každý sa na jeho obrázku zmení.

Pristaví sa pri ňom chlapec, ktorý má pod pazuchou šlabikár – a na obrázku sa z chlapčeka stane urastený mládenec.

Pristaví sa pri ňom dievčatko – a na obrázku sa z dievčatka stane pôvabná slečna.

Pristaví sa pri ňom urastený mládenec – a na obrázku sa z neho stane zhrbený starček.

Pristaví sa pri ňom pôvabná slečna – a na obrázku

Portrét
Ľubomíra Feldeka
nakreslil
Miroslav Cipár

sa z nej stane zošúverená starenka.

Každému, koho nakreslí, svoj obrázok venuje – a každý sa potom začuduje.

„Som ešte iba chlapec – prečo si ma nakreslil ako urasteného mládenca?“ začuduje sa chlapec.

„Pretože taký urastený mládenec z teba čoskoro vyrastie,“ povie mu Jiří Žáček a chlapec si od radosti poskočí – už aby to bolo!

„Som ešte iba dievčatko – prečo si ma nakreslil ako pôvabnú slečnu?“ začuduje sa dievčatko.

„Pretože taká pôvabná slečna z teba čoskoro

vyrastie,“ povie Jiří Žáček a dievčatko si od radosti poskočí – už aby to bolo!

„Som urastený mládenec – prečo si ma nakreslil ako zhrbeného starčeka?“ začuduje sa urastený mládenec.

„Každého to čaká, hádam sa nebojíš?“ povie mu Jiří Žáček a mládenec sa zasmieje.

„Som pôvabná slečna – prečo si ma nakreslil ako zošúverenú starenku?“ začuduje sa pôvabná slečna.

na hojdacom koni a rútia sa dolu kopcom.

„To je zábavné!“ zvolajú starček a starenka, urastený mládenec, krásna žena, chlapec aj dievčatko.

A práve vtedy udrie na orloji celá hodina a po orloji idú svätí a aj oni sa na tom dobre zabávajú.

„No prečo si nakreslil kopec, keď si sa pozrel na orloj?“ chcú vedieť všetci ľudia, čo sa práve vtedy zhromaždili pod orlojom.

„Pretože vždy, keď sa pozriem na orloj, vidím kopec času,“ povie Jiří Žáček, a aby všetkým dal na známosť, že všetci majú pred sebou nielen orloj, ale aj kopec času, zarecituje im ešte básničku:

„Ach, pôvabná slečna, pomýlil som sa!“ zvolá Jiří Žáček, galantne jej pobozká ruku a rýchlo ju nakreslí ešte raz, mladú a krásnu, s kyticou ruží.

Vtom sa pristaví pri ňom naozaj zošúverená starenka s naozaj zhrbeným starčekom a opýtajú sa ho:

„A nás nenakreslíš?“

„Ale prečo nie?“ povie Jiří Žáček, pozrie sa na orloj a nakreslí ich, ako sedia

„Hijó! Hijó!
Ja, ty, my, vy, oni
uháňame na hojdacom koni.
Hijó! Hijó!
Kto naň nasadne,
keď chce – zostarne,
a keď chce – omladne.“

Pre tých, ktorí chcú vedieť, ako to Jiří Žáček povedal po česky:

„Vijé! Vijé!
Stejne jako loni
projeđu se na houpacím koni.
Vijé! Vijé!
Až se dáme v let,
budu mladší o šedesát let!“

„Veď ty hovoríš aj vyzeráš ako náš pán učiteľ!“ zvolá vtedy chlapec, ktorý má pod pazuchou šlabikár.

„No vidíš, aj so mnou je to tak,“ zažartuje Jiří Žáček. „Hovorím aj vyzerám ako tvoj pán učiteľ – a vskutočnosti ešte stále som a až do smrti budem iba Žáček.“

Jiří Žáček je český básnik, rozprávkar a prekladateľ. Spolu s výtvarníčkou Helenou Zmatlíkovou je autorom Šlabikáře, z ktorého sa učia deti na českých školách. Slovenské deti poznajú jeho Aprílovú školu a Hrôzostrašné rozprávky v preklade Daniela Heviera alebo Ostrovtipné rozprávky či Mudrlantov z Trpákova v preklade Eleny Slobodovej.

(Z Veľkej knihy európskych rozprávok, vydavateľstvo Hlbiny)

Joško Mekočka
November

Keď je málo snehu, v horách pomaha
snehové delo. Ja som v kúpeľni ~~robil~~^{urobil}
penové delo. Keď sa otvoril
dvere, musel uskočiť

Čakedy máme dvoch
psov, každé naše
jedlo je o chlpy
lepšie.

Pani doktorka
mi predpisala okuljare. ~~Chcel som~~ Chcel som také,
mi predpisala okuljare. Chcel som také,
čo vidia až do budúcnosti. Pýtala sa ma
prečo. Odpovedal som jej, aby som vedel, keď
budem písať ~~W~~ diktať a mohol dostať
chrípku.

Keď sypem sĺepkám ~~m~~ rzeno, hneď
je tam krdel vtáčov. A že vtáčce
nie sú sťahovavé vtáky.

Váš Joško Mekočka

NARODENINOVÁ TORTA

Poznáte rozprávky českého spisovateľa a maliara Josefa Čapka o psíčkovi a mačičke? Viete, ako spolu gazdovali, umývali dlážku a pomáhali druhým? A pamätáte si aj, ako piekli tortu? Predstavte si, že tento rok sa po dlhom čase rozhodli, že ju znovu upečú. A viete prečo? Pretože dve susedské krajiny - Česko a Slovensko oslavujú tento rok veľký sviatok! Presne pred sto rokmi začali podobne ako psíček s mačičkou spolu gazdovať a utvorili spoločný štát, ktorý sa volal Československo. Tento štát trval takmer 75 rokov a aj dnes, keď si už Česko i Slovensko gazdujú po svojom, ostali najbližšími priateľmi. A tak sa k sebe aj majú. Čes-

ČESKOSLOVENSKO

LUBICA
KEPŠTOVÁ

KRISTÍNA
KUBÁŇOVÁ

kému jazyku na Slovensku dobre rozumieme a mnohí z nás majú v Česku aj svoju rodinu. Srdcom máme k sebe najbližšie. A bolo to tak už dávno, keď Československá republika ešte ani nebola na svete.

SLOVENSKÉ ROZPRÁVKY A POHÁDKY

Česká spisovateľka Božena Němcová sa kamarátila s našimi štúrovcami. Najmä so Samom Chalupkom, Jankom Franciscim-Rimavským či Samom Tomášikom, s ktorými sa túlala po slovenských de-

dinkách, salašoch a lazoch. Tam počúvala jednoduchých ľudí a celá očarená si zapisovala ich rozprávky. A čuduj sa svete, Slovenské pohádky a povesti po prvý raz uzreli svetlo sveta nie na rodnom Slovensku, ale ako ste si dobre všimli, v českom jazyku v starodávnej matičke Prahe. Možno sa pre jej prvenstvo podaktorí na ňu aj hnevali, ale povedzme si - hnevali by ste sa, keby ste sa zvečera do rána stali slávnymi, a to rovno v susednej krajine?

TAM, KDE JE LIENKA BERUŠKOU A KEL KAPUSTOU

Aj keď slovenský a český jazyk majú k sebe najbližšie, predsa len majú v sebe množstvo slovíčok, ktoré sa navzájom líšia. Aby sme dobre porozumeli všetkému, čo sa v básničke či rozprávke píše, máme prekladateľov, ktorí nám radi pomôžu a preložia českú knihu do slovenského jazyka alebo naopak. Prekladajú aj z iných jazykov, aby sme si vedeli prečítať knižky zo všetkých kútov sveta. A tak vznikajú medzi spisovateľmi-prekladateľmi nerozlučné kamarátstva. Básnik Milan Rúfus sa kamarátil s českým básnikom

Františkom Hrubínom, Daniel Hevier s Jiřím Žáčkom a inými českými básnikmi a o Lubomírovi Feldekovi ani nehovorím. Tie kamarátstva sa nedajú ani spočítať!

ČAROVNÝ KNIHOSTROM

Baobab je mohutný strom, ktorý aj v tej najväčšej horúčave dokáže uchrániť životodarnú vodu. Tak sa však volá aj jedno české vydavateľstvo, ktoré sa zrodilo z priateľstva a lásky českej spisovateľky a prekladateľky Terezy a slovenského ilustrátora a grafického dizajnéra Juraja. Česko-slovenskí manželia Horváthovci spoločne vydávajú jedny z najkrajších knižiek pre deti. Mnohé z nich vznikli priamo v ich domácnosti - napríklad veľmi úspešný príbeh o Modrom tigrovi, ktorý vyšiel aj v ďalekom Japonsku a ktorý poznáme aj z filmu. Títo zaničení vydavateľia v mnohých knižkách spájajú slovenských a českých spisovateľov a ilus-

trátorov. V českom meste Tábor sa začiatkom jesene všetci stretávajú na knižnom festivale Tabook. Slováci ich zas pozývajú na jar na literárny festival BRaK do Bratislavy.

Ilustrácie Josefa Čapka z knihy *Rozprávky o psíčkovi a mačičke/ Povídaní o pejskovi a kočičce* Jozef Čapek
Slovenská národná galéria, SNG
webumenia.sk

Zahrajte sa na prekladateľov a skúste nám z češtiny do slovenčiny preložiť nasledujúcu vetu: *Hbitý hlemýžď vylezl na hubenou pampelišku.* Svoje preklady nám pošlite do 20. novembra na známu adresu: Slniečko, PO. BOX 307, 810 00 Bratislava alebo e-mail: slniecko-sutaze@litcentrum.sk. Z úspešných prekladateľov vyžrebujeme troch, ktorým pošleme peknú knižku, a všetkých zaradíme do koncoročného zrebovania o slniečkariský bicykel.

DETI
V ZELENUM

PRA-
NOSTIKA

November

nie je veľmi obľúbený mesiac. Po lete už niet ani stopy a Vianoce sú ďaleko. Lesy sú chladné, polia rozorané, svetla je čoraz menej. Lístie opadalo, vtáky odleteli, zimní spáči zaliezli do skrýš. Ráno bývajú hmla, často prší alebo je zamračené. Stačí však, keď na chvíľu zasvieti slnko a hneď máme chuť na vychádzky do prírody. Nájdeme trnky, šípky, ba aj posledné černice. Hubárov poteší na stromoch hliva ustricová alebo žltohnedé trsy plamienky zimnej. Najviac si vážime to, čoho je málo. Aj posledné kvety žltého jastrabníka na lúkach.

Prípravila
Marta Šurinová
v spolupráci s Inštitútom
aplikovanej ekológie
DAPHNE

Ilustrovala
Alica
Raticová

do klobôčka. Aspoň viem, prečo ma občas nazývala motovidlom.

Priadza je pevné vlákno, ktoré vzniká pradením. Môže byť bavlnená, ľanová, konopná, vlnená i hodvábná. Vlákna či nite sa kedysi spriadali na kolovrátkoch.

Ak v novembri sneh padá do blata, bude na orimnom poli veľká strata

Oziminy sú poľnohospodárske plodiny, ktoré sejeme na jeseň. Hospodári sa tešia, ak pôda, do ktorej zasiali ozimnú pšenicu, v novembri zamrzne. Zrno v zemi vyklíči, pod snehovou perinou si odýchne a naberie silu. Na jar z neho vyrastie zdravé obilie. Keď však nasneží na rozbahnené polia a vytvorí sa na nich ľadová škrupina, oziminy nemajú prístup k vzduchu a zrno v zemi môže odumrieť.

Ľenilo sa motovidlo

Motovidlo je drevená palica s ramienkami, ktorá slúži na navíjanie priadze do pradien. Od veľkosti motovidla závisí aj veľkosť pradena, a preto bola kedysi dĺžka motovidla úradne stanovená. Ja som doma namiesto motovidla držala ruky, kým mama navíjala vlnu z pradena

Imyria pohrebna služba

Či nám je to príjemné, či nie, podľa zákonov prírody aj tie najobávanejšie predátory raz zahynú. O ich odpratanie sa zaslúži veľa menších až mikroskopických živočíchov. Napríklad aj hrobáriky, ktoré nemajú viac ako dva a pol centimetra. Sú celé čierne, ale na krovkách majú výstražné oranžové ornamente. Na tykadlách majú také citlivé čuchové senzory, že mŕtve zvieratko zacítia aj na vzdialenosť niekoľkých kilometrov. Naozaj sa správajú ako hrobári – uhynutého živočícha podhrabú tak, že sa o pár hodín nebadane stratí pod zemou.

Dušičkový náučný chodník

November je dušičkový mesiac. Chodíme na cintoríny, v dobrom spomíname na tých, ktorí už nie sú medzi nami. Na hroby nosíme kvety, zapalujeme sviečky. Z mien na pomníkoch sa môžeme dozvedieť veľa zaujímavého. Ja som sa vybrala po stopách priezviska svojich starých rodičov a objavila som náhrobný kameň svojho praprastarého otca. Na Slovensku máme veľa pamätných cintorínov. Národný cintorín v Martine je národnou kultúrnou pamiatkou a je na ňom pochovaný maliar Martin Benka – autor prvej obálky Sniečka. Aj na bratislavskom cintoríne v Slávičom údolí je pochovaných veľa spisovateľov a významných osobností. Ak na svojich prechádzkach vysvieteným cintorínom nájdete pomník nejakej dôležitej osobnosti alebo príbuzného zo starodávnych čias, napíšte nám o tom!

ALEXANDRA SALMELA

MARTINA MATLOVČOVÁ

STROM

3. O stretnutí a striebornom svetle

Blöeglöek otvoril oko – to oko, ktoré si dovoľilo na chvíľu zdriemnuť, kým druhé bdelo sledovalo okolie. Pláň bola prázdna, nikde nikoho. Ani tučné vtáky sa na nej nepopásali.

Napriek tomu bol Blöeglöek nepokojný. Čo ak sa v bojovej trme-vrme nejakému odvážlivcovi predsa len podarilo odlúpnuť si zo stromu kúsok kôry či odlomiť konárik? Blöeglöek sa horko-tážko pozviechal z prašnej zeme. Po boji bol celý zničený a scvrknutý ako tisícročný zemiak, ale strom skontrolovať musel. Šuchtal sa okolo neho rezko stá prípučená dážďovka. Ufff, všetko vyzeralo byť v poriadku. Blöeglöek si od úľavy vydýchol, keď...

„Ajjjj!“ zjajkol a odskočil, akoby ho poštípal roj ôs.

Z odvrátenej strany stromu sa o kmeň opierala čudesa stvora. Mala špicaté zlaté rohy posiate diamantmi a obrovitánske vypuklé oči cez pol hlavy. Blöeglöek nechápal: vyrástla pred ním zo zeme, alebo bola doteraz neviditeľná?

Rohaňa sedela na vyšívanom vankúši s prekříženými nohami a škrabkala po hlave hada, ktorý ležal okolo nej stočený do kruhu. K Blöeglöekovi sa ani neunúvala otočiť, len ho podráždene okríkla:

„Ticho! Neruš moje kruhy!“

Had sa na výstrahu rozblíkal modrým svetlom. Blöeglöek chcel na rohaňu čosi zaručiť svojím zlým hlasom, ale od ľaku mu zabešlo, a tak len úboho vypípol:

„Čo to, ojoj, čo to?“

Rohatá príšera vyprskla do smiechu:

„Obyčajná svetelná hadica, to nepoznáš? Funguje na elektrický spínač. Štúk, vypnem – štúk, zapnem, vypnem – zapnem...“

Blöeglöekovi sa podarilo vyčariť akýsi úškrn, aj keď na zošúverenej tvári nepôsobil až tak drsniacky, ako mal v úmysle.

„Hentakých hadíc tu žije milión. Neodvážia sa ku mne ani priblížiť, žeriem ich ako špagety,“ splietal nezmysly. Samozrejme, že vôbec netušil, čo je svetelná hadica, keď na pustatine si už pomaly nepamätali ani oheň. A keďže najlepšou obranou je útok, vybafol:

„Mám zožrať aj teba, bosorka? Povedz, čo tu robíš!“

Na rohatú potvoru vyhrážky neurobili žiadny dojem.

„Snažím sa oddychovať,“ odvrkla. „Odkedy kráčam touto pustatinou, ešte ani raz sa mi nepodarilo zaspať, slnko páli ako bláznivé a nikdy, nikdy nezapadá!“

„Chod' oddychovať inam!“ zavrčal Blöeglöek a zlovestne vyceril zuby. Konečne sa mu začali vracat' sily. „Toto je zakázané územie. Uzavretá rezervácia.“

Rohaňa vyskočila na rovné nohy a sňala si z hlavy vypuklé bulvy. Vlastne to neboli ozajstné oči, ale obrovské snečné okuliare. Skrývala

pod nimi pár od slnka vyblednutých, unavených zreničiek. Jej guráž to ale nijako nezmenšilo.

„Presne. Zakázané územie. Takže, vypadni!“ panovačne dupla nohou, až jej na nadskočili diamantové rohy.

„Ty mi kážeš odtiaľto vypadnúť, príselkyňa?!“ vypenil Blöeglöek. „Akým právom?“

„Právom majiteľa,“ vyhlásila rohaňa. „Toto všetko je moje.“

Blöeglöek sa roztriasol od zlosti. Takých tu bolo, čo tvrdili, že všetko je ich!

„Nikomu to tu nepatrí.“

„A patrí! Mne, Princeznej, ktorá má všetko na svete. Teda, skoro všetko na svete,“ prskala Princezná a napravila si korunu na hlavu.

Blöeglöek nemal náladu na zhýčkané princezné, chcel len zaliezť naspäť do nory a spať. Neželal si nič viac, len aby všetci dali pokoj jemu a stromu.

„Ak máš všetko na svete, túto pustatinu určite nepotrebuješ. Chod' preč. Nič zaujímavé tu nie je. Inde sú oveľa lepšie veci: slonovinové mrakodrapy uprostred záhrad rajských rozkoší, po ktorých sa prechádzajú pávy a poletujú vtáky ohniváky, kde zurčia fontány a rozvonievajú pestrofarebné kvety a stromy dorastajú do veľkosti naozajstných stromov, ba aj viac: tie stromy sú také gigantické, že siahajú až do neba a dotýkajú sa hviezd...“

„Hlúposti,“ prerušila Princezná Blöeglöeka. „Ani jeden z tých stromov sa nedotýka hviezd. Taký strom, po ktorom sa dá vyšplhať až k hviezdám, je na svete iba jeden a práve ten najviac chcem.“

Blöeglöekovi sa naježili ostré chlpy na chrbte. Hybkým skokom hupol medzi strom a Princeznú:

„Tento strom to zaručene nie je!“

„Iný strom v pustatine nerastie,“ povedala Princezná. „Či?“

Blöeglöek zachmúrene mlčal. Princezná sa mu pohľadom víťazoslávne zaryla do očí:

„Tento pahýľ musí byť strom, ktorý sa mi zjavil vo sne. Uhni, vyskúšam ho. Vyleziem naň!“

Blöeglöek stál pred Princeznou pripravený na skok ako šelma. K stromu ju nepustí za nič na svete.

„Kam sa chceš šplhať po takomto zakrpatenom kýptiku? Ved' to ani nie je strom, ale chatrná bylina, ktorá sa zlomí pod váhou motýľa. Ved' ho rozdupeš na kašu jedným krokom, rozmiaždiš ho jedným dotykom, polámeš jedným dychom!“

Čím viac Blöeglöek kričal, tým temnejšie bolo nebo. Akoby s každým nádychom hltal svetlo a s každým slovom plúl búrkové mraky. Černota sa nad ním dvíhala v kúdoloch, ktoré hustli a stúpali, až zakryli slnko a pustatina sa ponorila do ocelovej tmy. Väčšia tma nikdy nikde nebola. Zdalo sa, že čerň je večná a nekonečná.

Vtom odkiaľsi z výšky prebliklo ostré svetlo, tmu prepichol žeravý hrot.

„Hviezda!“ Princezná civela ako na zjavenie. „Na nebo vyšla hviezda!“

Lúč strieborného svetla pomaly dopadal k zemi. Dotkol sa zoschnutého lístka na pokrútenom konári. Zviezol sa po kmeni a rozprestrel sa po gučovitých koreňoch. Strom pil hviezdne svetlo lačne ako živú vodu. Mohutnel. Rástol. Rástol takou rýchlosťou, že Princezná si len neveriacky pretrela oči a už siahal po oblaky. Kým Blöeglöekovi stekala po tvári slza, obrovská zelená koruna prikryla nebeskú klenbu. Ligotali sa v nej hviezdy a tá najjasnejšia z nich tancovala na špičke najvyššieho konára.

„Strom je zázračný,“ vydýchla Princezná. „Môj.“

Tomáš
Čelovský
JESENNÉ
LÚSKANIE

Ilustrovala
Kristína
Šimková

Andrej ide domov zo školy a pokúša sa zložiť nejaké verše o jeseni. Majú to na domácu úlohu, sám od seba by to predsa nerobil. Nič poriadne mu však nenapadá, súka len akési útržky. V ruke má mobil a v ušiach slúchadlá, predstiera akože hands-free telefonovanie, aby si ľudia nemysleli, že sa pri tom veršovaní rozpráva sám so sebou.

*Sladkej úrody zvyšky
zhadzuje vietor z výšky...*

Toto by mohlo byť, ale je to ako z čítanky. Nie, nie, je to akési sladké!

A ešte aj trochu uletené. Delete, Andrej! Tak, správne.

Odrazu PRÁSK! Aaúúú!

Tak tu sa báseň končí a začína sa próza. Niekoť hádže po Andrejovi orechy! Prvý ho trafil do hlavy, druhý do pleca. A už letí tretí! Chlapec sa obzerá, no útočníka nevidí. Na hlasné zakrákanie zdvihne zrak a vidí, že žiadny útok zo zálohy sa nekoná. To len vrany lúskajú orechy. Vransy? Orechy?

Áno. Zhadzujú ich z výšky, obvykle ich zo zobákov vypúšťajú rovno na cestu. Ak sa na nej tvrdší orech nerozbije, čoskoro ho rozdrví auto. Okolo poludnia je menšia premávka, ale orechové bombičky aj tak dopadajú na chodník. Vransy ich hádžu pod nohy okoloidúcich. Puk, pak, tuk!

Tieto vrany Andrej pozná. Sú to jeho staré známe. Neraz ich videl, ako za letu alebo z vysokých kandelábrov zhadzujú orechy. Jedna teraz sedí na stĺpe ďalšie dve na orechu. Pozerajú sa na chlapca a vyčkávajú, čo urobí.

Andrej zdvihne ich orechy, pod stromom nájde zopár ďalších, všetky položí na chodník a opäťkom jeden po druhom rozlúskne. Obozretne, aby

ich nerozdrvil na kašu, to by vtákom s veľkým zobákom bolo nanič. Potom pokojne odkráča, aby vtáky nevyplašil, schová sa za kríky a odtiaľ sleduje operence. Tie zlietnu na chodník, pozbierajú rozlúsknuté orechy, zaletia na trávnik a tam sa hostia. Niektoré vrany lúskanie orechov ešte zdokonalili. Vedia, že vodiči by ich mohli autami, „bfff“, prejsť. Preto hádžu orechy na priechod pre chodcov. Autami rozpučené orechy si pozbierajú až vtedy, keď všetky autá ako na povel zastanú na červenú. To je nápad! Také niečo by nezišlo na rozum ani Andrejovi. Ale vrany na to, prosím pekne, prišli celkom samy. Krá-krá-krááá-sne, nie?

Zaobídeme sa bez chleba? Určite nie! Ale ani bez zemiakov, ryže, kukurice alebo syra. V našom seriáli sa porozprávame o ich pozoruhodnej histórii i o tom, ako nás sprevádzajú dejinami.

PRIPRAVIL
LADISLAV
ŠVIHRAN

VRTOŠIVÉ
ZRNKO

Je biele, lesklé, nevel'ké, ale výdatne živí polovicu ľudstva. Najmä v ázijských krajinách je nenahraditeľnou každodennou potravou. Nečudo, že v niektorých východných jazykoch naše želanie „Dobrá chuť!“ znamená „Dajte si ryžu!“

Ľudia vysádzajú ryžu najmenej 7000 rokov. Živila ich však aj predtým ako divo rastúca obilnina. Vedci predpokladajú, že sa objavila na zemi pred stopäťdesiat až dvesto miliónmi rokov. Ryža sa teda isto pamätá aj na dinosaury.

Jej kolískou sa stala Ázia. Podľa čínskej legendy ľudia trpeli v dávnych časoch dlhotrvajúcim hladom. Raz sa medzi nimi zjavil pes, ktorý mal na chvoste päť neznámych zrníčok. Ľudia ich zasadili

a vypestovali novú plodinu – ryžu. Tá im zachránila život. V Číne a Thajsku platí dodnes príslovie, že jedno jedlo bez ryže pokazí na týždeň rodinné šťastie. V Číne a Indii sa zachoval aj zvyk ryžou obsypať mladomanželov – aby vraj mali veľa ryže, veľa detí, a tým aj šťastie a blahobyt v rodine.

Do Európy sa ryža dostala až s macedónskym kráľom Alexandrom Veľkým, ale Grékov a Rimanov veru nenadchla. Jedlo z cudzej plodiny dovezenej z diaľky si aj tak mohli dovoliť len skutoční boháči. Keď však o niečo neskôr po veľkých morových epidémiách nastal hlad, prišla ľuďom na pomoc nenáročná ryža. Osiali ňou polia na Sicílii a vo Valencii. Táto plodina im umožnila prežiť.

V Taliansku a Španielsku sa udomácnila guľatozrná ryža. Táto odroda si nevyžadovala veľa vody a prinášala hojnú úrodu.

Dlho-predlho bola ryža na Slovensku len zriedkavým jedlom. Rozšírila sa u nás až po prvej svetovej vojne. S chlebom a zemiakmi však nemohla súperiť. Dnes je už častým hosťom na našich stoloch a jej popularita stále rastie.

Ryža nielenže dobre chutí a zasýti, ale dodáva organizmu aj potrebné živiny a vitamíny.

Je záhadné slovíčko, ktoré pripomína zamotané kľbko. Je to však veda, ktorá hľadá význam a minulosť slov, ktoré dnes bežne používame.

PREČO SA RIZOTO PÍŠE
S MÄKKÝM „I“
A RYŽA S TVRDÝM „Y“?

Najčastejšia žiacka odpoveď na túto otázku je, že vraj preto, lebo ryža pri varení rizota vždy zmäkne.

V skutočnosti je to však preto, lebo slová ryža a rizoto majú rozdielny pôvod.

Kým ryža vznikla zo starodávneho gréckeho slova oryza, rizoto je z jazykového hľadiska oveľa mladšie a pochádza z talianskeho názvu ryžového jedla risotto.

VIETE, ŽE...

- v Ázii jeden človek ročne spotrebuje stopäťdesiat kilogramov ryže? Na porovnanie, v Európe sú to len dva kilogramy.
- najznámejším talianskym jedlom z ryže je rizoto a v Španielsku paella?
- všetky ryžové polia na našej zemeguli „vy-pijú“ šestinu vodných zásob, ktoré zhromažďujú všetky rieky na svete?

Suši je maličká ryžová rolka, v ktorej sa ukrýva chutné tajomstvo. Čím by ste si ju naplnili vy? Viete, z akej krajiny pochádza?

Ilustroval David Soboň

November, či listopad?

Na Slovensku sa zvykneme čudovať, prečo majú bratia Česi mesiace, ktoré sa volajú inak ako tie naše. Slovenské názvy mesiacov pochádzajú z latinčiny. Nebolo to vždy tak. Takmer pred päťsto rokmi evanjelický farár Matej Hranica vymyslel nové názvy mesiacov, ktoré mali blízko k českým. Názvy väčšiny mesiacov pochádzali z praslovenčiny a boli odvodzované najmä z prírodných úkazov. Z nich utvoril názvy mesiacov aj Anton Bernolák, ktorý uzákonil spisovnú slovenčinu podľa západoslovenského nárečia. Názvy mesiacov zneli podobne aj u Ľudovíta Štúra. Na Slovensku však napokon predsa len ustúpili pomenovaniám, ktoré pochádzajú z latinčiny, tak ako ich poznáme z väčšiny európskych jazykov. Iné pomenovanie mesiacov v Česku dokazuje, že v tomto naši západní susedia, na rozdiel od nás, ostali verní svojim slovanským koreňom.

január - leden

február - únor

marec - březen

apríl - duben

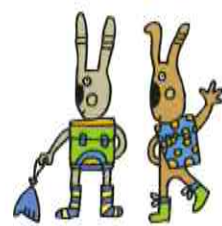
máj - květen

jún - červen

júl, august - červenec, srpen

september - září

október - říjen

november - listopad

december - prosinec

Ak si chcete zapamätať české názvy mesiacov, ale aj iné české slovíčka, ktoré znejú inak ako tie naše, pomôže vám pri tom zábavný obrázkový česko-slovenský slovník s pexesom ilustrátorky Márie Nerádovej Jak velbloud potkal čavu, ktorá vyšla vo vydavateľstve Albatros Media. V roku 2014 sa dostala do kolekcie Najkrajšie knihy Slovenska.

JAROSLAV VODRÁŽKA

*1894 † 1984

Aj keď sa maliar, ilustrátor a spisovateľ Jaroslav Vodrážka narodil v Čechách, svoje srdce nechal na Slovensku. Učil na martinskom gymnáziu a v Matici slovenskej pomáhal prichádzať na svet knihám, ktoré vychádzali pod „značkou“ Dobré slovo. Bol krstným otcom časopisu Slniečko a dlhé roky ho sám ilustroval. Určite dobre poznáte aj jeho Smelého Zajka, Budkáčika a Dubkáčika alebo Tri múdre kozliatka. Ilustroval aj legendárne Brondove rozprávky v podaní Jozefa Cígera Hronského.

JANKO A MACKO, 1959

Z knihy P. Dobšinského Sincový kôň
Slovenská národná galéria
Zdroj: Web umenia (www.webumenia.sk)
©Jaroslav Vodrážka-dedičia, DILIA, 2018

V našej malej galérii sa stretávame s ilustráciami najvýznamnejších maliarov, ktorí svojimi obrázkami dlhé desaťročia skrášľovali Slniečko a knihy pre deti.

napísal
Jaroslav
Vodrážka

Šarkan

Poznal som starčeka, ktorý krásne rozprával o princeznej so zlatou hviezdou na čele, a tak ju opísal, akoby ju bol na sklo vymaľoval. Keď však rozprával o šarkaniskovi, vrčal a hučal, z lavice vyskakoval, až mu širák z hlavy padal. A tento starček, Bronda Rusnák z Helpy, rozprávkar, akých bolo málo, len sa vám tak zahľadel do živého ohňa, a zrazu na vlastné oči videl pred sebou šarkana s mocnými krídlami. Mal tri hlavy, a keď sa nasrdil, z nozdier vypúšťal jedovatý plyn a z papule mu šľahal oheň...

Bola hodina kreslenia na martinskom gymnáziu a pán profesor Vodrážka nám rozdal modely. Ušiel sa mi pstruh dúhovák. A ja, chudák, mal som túto rybu preniesť na výkres. Chodí pán profesor pomedzi lavice. Pozerá, ako si študenti poradia. Zastal si aj za mojím chrbtom, potom ma vyhnal z lavice a sadol si na moje miesto. Pár ľahmi štetca vyčaril priam živú rybu. Poďakoval som sa a na konci hodiny som výkres odovzdal. Na druhý deň som ho našiel vyložený na chodbe vo vitríne medzi najlepšimi. Jaroslavovi Vodrážkovi vďačím za veľa, ale kresliť som sa nenaučil.

Spisovateľ
Rudo Moric

ZLATÝ ZUB

ČAUTE, KAMARÁTI! NAŠI TRAJA HRDINOVIA SA Z PARÍŽA DOSTALI NASPÄT NA SLOVENSKO, NO VÖBEC NIE DOMOV ČI DO ŠKOLY... OCITLI SA PRI MOHYLE NA BRADLE. POZNÁTE JU? NAVRHOV JU SLÁVNÝ SLOVENSKÝ ARCHITEKT DUŠAN JURKOVIC A JE V NEJ POCHOVANÝ MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK. ŠTEFÁNIK SA VÝZNAMNE ZASLÚŽIL O VZNIK PRVEJ ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKU 1918. ŽE TO ZNIE AKO NUDA? TO MOŽNO PRETO, LEBO EŠTE NEVIETE, ŽE ŠTEFÁNIK BOL OKREM INEHO AJ ASTRONÓM...

PIŠE: SOŇA BALÁŽOVÁ
KRESLÍ: DÁVID MARCIN

POKRAČOVANIE NABUĎCE

ČÍTAME S OSMIJANKOM, PRIDAJ SA AJ TY!

Milí Osmijankovi kamaráti,

ani sme sa nenazdali a z Osmijanka sa nám tento rok vyklul pätnásťročný mládenec. Presne toľko rokov už s nami putuje po dobrodružných rozprávkových krajinách. Prešli sme s ním celé kopce knižiek, preplávali moria príbehov a pozbierali úrodu z veršovníkov, nezbedovníkov a knihokvetov, ktoré sme objavili v jeho nekončej záhrade.

Túto záhradu už tretí rok zvelaďujete aj vy, vaše pani učiteľ'ky, vychovávateľ'ky, rodičia i starí rodičia, a spolu s ňou rozkvitá i záhrada vo vašich šikovných hlavičkách.

Aj tento rok budeme hľadať jej ďalšie tajomné zákutia v novom súťažnom zošite, do ktorého Osmijanko ukryl osem hravých literárnych otázok so zábavnými úlohami.

Podrobnosti o súťaži a vyhodnotenie 14. ročníka nájdete na www.osmijanko-ba.sk.

A teraz niekoľko pekných odpovedí z minulého ročníka Osmijankovej čitateľskej súťaže, ktoré napísali deti zo ZŠ Park Angelinum v Košiciach:

Moje vysnívané povolanie

Chcem byť programátorom. Predtým, ako sa ním stanem, chcem si zarábať ako youtuber. Volal by som sa Bear man. Chodím na krúžok programovania, mám rád aj šach. Dúfam, že mám na to talent a vyštudujem vysokú školu. Snáď si nájdem dobré zamestnanie a prácu, ktorá ma bude baviť. Mamka s ockom chcú len, aby som bol dobrý a čestný človek.

Bernard
Vtáčika, ktorý zaháňa smútok, nakreslila
Zuzka Budzáková zo ZŠ Hôrka

Vtáčika, ktorý zaháňa smútok, nakreslila
Zuzka Budzáková zo ZŠ Hôrka

Ja by som chcela byť prezidentkou z toho dôvodu, že by to bolo super. Bývala by som v prezidentskom paláci a mala by som služobníctvo. Často by som chodievala na zahraničné návštevy. Vždycky to bol môj sen a asi to tak bude navždy.

Lienka Žabková

Keď vyrastiem, chcela by som byť animátorkou, ktorá kreslí animované filmy pre deti a dáva ich do pohybu. Veľmi ma baví kreslenie aj počítač, a preto keby som tieto dva koníčky dala dokopy, bola by to moja vysnívaná práca. Začala som nad tým uvažovať, keď ma mamka prihlásila na krúžok počítačovej grafiky.

Sofia Majkutová

Milý Osmijanko, môj otec bol opravárom bankomatov, mama kameramankou a ja chcem byť asi učiteľkou v škole. Budem učiť piaty ročník. Veľmi sa teším, keď budem veľká. Ešte sa načakám. Budem učiť slovenský jazyk a matematiku.

Lucka

Ja by som chcel byť čistič záchodov. Preto, lebo by som si počúval pohodovú hudbu. Aspoň by som si namakal ruky a rýchlo by som išiel do postele. A ešte by som si pritom pískať. A každý deň by som si na obed dal palacinky.

Tvoj Tomáš

Sova

Znova sa zle vyspím,
kvôli sove myslím.

Húka vo dne, v noci,
najmä o polnoci.

Oka nezažmurím,
do kĺbka sa schúlím.

Premýšľam a vymýšľam,
ako odohnať ju mám.

Už som dostal nápad,
môžeš trikrát hádať.

Myšku kľúčikom som natočil,
sove pod strom podstrčil.

Sova sa hned' nacytala,
do lovu sa rýchlo dala.

Odletela sova preč,
nepočujem už jej reč.

V posteli sa prehadzujem,
pretože nič nepočujem.

Už sa blíži svitanie,
chýba mi to húkanie.

Elisa Lengyelová, Spojená škola
sv. Vincenta de Paul, Bratislava

VÝSLEDKY SÚŤAŽÍ

SLNIEČKO Č. 1 NAŠE DIVY

V svojich odpovediach ste nám presne vysvetlili, čo robí paleontológ. Mnohí ste nám k odpovediam nakreslili pekné obrázky. Z úspešných bádateľov sme vyžrebovali troch, ktorým posielame zaujímavú knižku. Sú to: žiaci 4. A s pani učiteľkou Vierou Blahovou zo ZŠ Partizánska v Bánovciach nad Bebravou, Amália Salaničová zo Zálesia a Dianka Ďurišová zo ZŠ s MŠ v Krajnom.

SLNIEČKO O PEKNEJ KNIŽKE

V septembrovom čísle sme vám predstavili novú knihu autorky a ilustrátorky Adely Režnej Cukrové topánky. Aj keď nám tlačiarenský škriatok omylom pridal do doplnovačky tri okienka navyše, s tajničkou ste si hravo poradili. Ale aj tak sa vám veľmi ospravedľujeme. Z autorov správnych odpovedí sme vyžrebovali troch, ktorým táto pekná knižka spríjemní jesenné dni. Sú to: Jakub Jaroš z Devínskeho Jazera,

Miriám Tóthová z Rožňavy
a Lucka Vráblová z Lubiny.

VYSNÍVANÁ ROZPÁVKOVÁ POSTAVIČKA

Z farebných obličiek na motívy obrázkov maliara Štefana Cpina z galérie Slniečka nám poslali najkrajšie rozprávkové postavičky títo nádejní ilustrátori: Zuzka Hrabčáková zo Sabinova, Leo Varga z Hubošoviec a Samuel Matisovský z Gregoroviec.

Domček pre opustené deti
nakreslila Osmijankovi Karinka Kuková
zo ZŠ Park Angelinum v Košiciach

UMELECKÝ MESAČNÍK
PRE ŽIAKOV I. - 5. ROČNÍKA ZŠ.
ZALOŽENÉ V MATICI SLOVENSKEJ
V ROKU 1927

Vydáva Literárne informačné centrum,
Nám. SNP 12, 812 24 Bratislava
IČO 31752381, Evidenčné číslo: EV 3197/09
Adresa redakcie: P. O. BOX 307,
810 00 Bratislava, Tel. 02/ 20 47 35 13,
e-mail: slniecko@litcentrum.sk

Šéfredaktorka Ľubica Kepštová
Redaktorka Kristína Kubáňová
Grafická a výtvarná úprava
Barbora Šajgalíková

Obálku nakreslila Miroslava Rudášová

Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

Číslo vyšlo 22. 10. 2018

Tlač printio, s.r.o., Kragujevská 1, 010 01 Žilina
Rozširuje Ares, spol. s r. o.,
Elektrárnska 12091,
831 04 Bratislava, Tel. 0800 141 911,
Mediaprint - Kappa Pressegrasso, a. s.,
Bratislava, Slovenská pošta, Uzbecká 4,
820 14 Bratislava. Tel. 02/45 24 82 13

Vychádza každý mesiac okrem júla
a augusta. Cena jedného výtlačku
je 0,80 €, ročné predplatné 8 €.

Rastlinopis

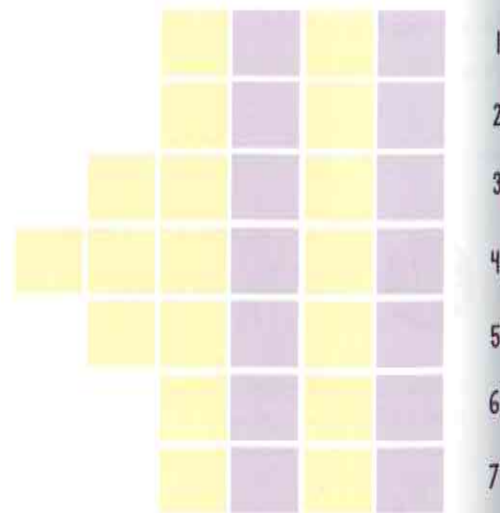

Slniečko o peknej knižke

V slovenskom vydavateľstve ARTFORUM vyšla nedávno krásna knižka RASTLINOPIS, ktorú napísal český spisovateľ Jiří Dvořák. Poznáme ho už z úspešného Hávedníka, ktorý majstrovskými obrázkami dotvorila slovenská ilustrátorka Daniela Olejníková. Obidve knižky pôvodne vyšli v českom vydavateľstve BAOBAB. Podivuhodné pravdy a výmysly zo zeleného sveta preložili do slovenčiny básnici Ján Litvák a Erik Ondrejčíka. Ponorte sa do záhadného sveta rastliniek, exotických i tých najobyčajnejších, o ktorých sa dozviete neobyčajné veci. Keď si knihu prečítate spolu s rodičmi, aj oni sa budú čudovať, čo všetko ešte nevedeli. Vylúštite si našu doplnovačku, v tajničke nájdete meno českej výtvarníčky, ktorá Rastlinopis ilustrovala. Napíšte nám ho na mailovú adresu slniecko-sutaze@litcentrum.sk, alebo pošlite na adresu Slniečko, P. O. BOX 307, 810 00 Bratislava, možno budete jedným z troch šťastlivcov, ktorých vydavateľstvo ARTFORUM svojou knihou pozve na výlet do fantastickej ríše rastlín.

DOPLŇOVAČKA

1. VEĽKÝ ZMĀTOK 2. CHLAPEC – PO ČESKY 3. NEĽAHKÁ 4. POZEMNÁ LOPTOVÁ HRA
5. VEDELO – PO ČESKY 6. ZAČIATOČNÉ PÍSMENÁ
MIEN – SAMO, TEO, ALAN, VIKI 7. VLEČIE

1
2
3
4
5
6
7

ISSN 0139-911X

9 770139 911003